

MODERNI GOSPODARSKI RAZVOJ.

(Dalje.) Slika gospodarskih razmer o prednarčni dobi ne bi bila cela, ako ne bi pogledali kaj se je v teku razvoja modernega kapitalizma zgodilo s kmečkimi ljudstvom.

Novodobni tehnični preobrat v poljedelstvu, ki je nujno zahteval svobodnega kmetovalca, razširjanje fizikalnega nauka, ki je baš poljedelstvu pripisoval edino produktivno sposobnost med vsemi proizvodnimi načini, posvetljenost dobe in proglašenje človeških pravic — vse to se ni moglo več strinjati s suženjstvom kmečkoga stanu.

Velikanski preobrat provzročen po kapitalističnem razvoju. Prva beseda, ki jo je stroj izgovoril, je bila ta, da je vpregel v

tvorniško delo ženske in otroke. S tehničnim napredkom, provzročnim po novoizumljenih strojih, je postal kapitalistu velik odstotek izučenega delavstva odveto. To delo je mehanično začel opravljati stroj, pomožne delavske moči je kapitalizem dobil v ženskih in otroških delavcih, ki so mu seveda veliko ceneje delali od izvožanih moških delavcev. Nujna posledica ni izostala: na eni strani brezposelnost in iz nje izvirajoča socialna beda, na drugi strani splošna degeneracija prebivalstva vsled zlorabljenosti ženskih in otroških moči (od 10—18 ur na dan dela).

Sedanje kapitalistično proizvodnje je uničilo bivši srednji stan rokolodstva: velika obrt je malo počela. Poskusi za rešitev tega srednjega stanu se niso obnesli nikjer in tudi ne v Avstriji, kjer vlada najbolj nazadnjaška obrtna politika. Rokodelce izginja ali postaja odvisen od kapitala. Rokodelce ne dela danes več za se, marveč za podjetnika. Kjer se dela

samostojno, ne proizvaža več novih izdelkov, on jih le popravlja, reparira (n. pr. urar). Iz bivšega samostojnega rokodelca je postal torej delavec, in sicer dela od doma, na račun ali pa najmanj v gospodarski odvisnosti od kapitalizma, oziroma naravnost v podjetniškoven obrtovališču v direktni njegovi službi.

Namesto starega srednjega stanu rokodelcev je ustvaril kapitalizem en nov srednji stan. Kapitalistični podjetnik potrebuje namreč pri tehničnem in administrativnem vodstvu svojega podjetja in pri dovajanju svojih izdelkov k odjemalcem oziroma konsumentom vse polno izvožanih in inteligentnih pomagačev. Kakor je od praprostejšega delavca ukupil njegove roke in fizično moč, tako ukupuje od inteligentnega delavca njegovo glavo, duševno moč in ga kliče na razliko od ročnega delavca za — uradnika. V bistvu pa ni nobene razlike med tema dvema, oba sta enako podložna kapitalizmu, oba sta delavca.

Tudi kmečkemu ljudstvu se ne godi mnogo bolje kot rokodelcu. Splošne posledice kapitalizma je čuti tudi pri kmečkem stanu. Tudi kmet je hlapičju kapitalu, ker ne more izhajati pod bremenom, ki ga teže. Dolgovi davščine in draginja povzročuje izseljevanje in proletarizacijo kmeta.

Razvoj modernega kapitalizma je sploh preobrazil cel svet. Ljudje so si postali mnogo bližji nego so bili nekdanj. Sedaj je že cel svet preprežen z najrazličnejšimi komunikacijskimi sredstvi — že-

leznic, telefon, telegraf in brzo-parnik krajsjajo razdalje med ljudmi. Smeli človeški duh ne miruje nikdar in že danes dela za komunikacijo po — zraku. Pred 30. leti je francoski pisatelj Julius Verne (izg. Žil. Vern) napisal fantastičen potopis, kjer je njegov junak prišel v 80 dneh okoli zemlje. Ljudje so se pisatelju smejali, danes je oni smeli sen pisateljev resnica že prekosilj, kajti mi rabimo danes za pot okoli zemlje le 62 dni. Svetovnih trgov promet znaša sedaj na leto približno 100.000.000.000, pred 100 leti pa le 100.000.000.000. L. 1864. se je ustanovila svetovna poštna zveza in je eno leto potem razposlala 99 1/2 milijonov pism, l. 1907 jih je odposlala že 970 milijonov.

Ta velikanski razmah kapitalizma je delavstvu prinesel dvojice: pomagal je njegovo število in poslabšal njegov gospodarski položaj.

III. Priznani kapitalističnega razvoja.

Četki kapitalizma so se nujno pojavili pri kapitalistih samih. Kakor je kapitalist-tovarnar uničil malega obrtnika-rokodelca, tako uničuje veliki kapitalist malega, veliki podjetnik malega podjetnika, obrtna svoboda mu pač dovoljuje popolnoma svobodno konkurenco.

Nameu kapitalističnega podjetnika ni ta, da bi proizvajal toliko, žolker je v danem trenutku potrebno, marveč njega vodi edini namen: dobiti z podjetja kolikor največ možni dobiček. Pri današnjem kapitalističnem proizvajanja

ju reda namreč ni nobene moči, nobene instance, ki bi urejevala oziroma določevala mejo proizvajanja. Vsakdo lahko proizvaža kakršna koli zdelka in kolikor mu je drago, in tako se ta struna napenja, dokler ne počne t. j. dokler ni več mogoče dobiti kupca za nagradeno blago. Ta nadprodukcija povzroči vselej gospodarsko krizo. Od leta 1826, se te krize v Evropi in Ameriki vedno ponavljajo. Ta kriza pomenja brezposelnost in socialno bedo delavstva in večkrat gospodarski polom podjetnikov samih.

Da se izognejo tistim krizam, skušajo podjetniki oddati svoje blago tujim, nekulturnim deželam kolonijam. — Toda kolonije ne dobijo od nas le blaga za porabo, ampak tudi kapital za lastno produkcijo. Na ta način postanejo kolonije vsemu kapitalizmu konkurentje, in on si mora poiskati zopet novih torišč. Ali do neskončnosti se kapitalizem ne more raztegniti: pride čas, ko se svetovni trg ne bo mogel več razširiti, in tedaj je bankrot kapitalističnega gospodarskega reda neizogiben, ako ne bo poginil že prej, nego se bo začel zadnji postajo.

Dalje prihodnjič.

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes Tiskovni fond, Preje izkazano, Primrose, Pa., Ant. Skofar, Frank Susmon, Jakob Kumar, Jos. Kalan, Ant. Jurca, Kenosha Wis.

Stranka

NAZNANILO IN POZIV! Znaki in znamke J. J. Mc Namara. American Federation of Labor nabavila veliko množino znakov s podobo J. J. Mc Namare in napisom, od zgoraj: "pravico za Mc Namara's" — spodaj pa "Ugrabljeni."

Cena znaku je 5 ct. Istotako je nabavila tudi znamke, ki se vporabljajo pri odposiljanju pism. Te marke stanejo 1 ct. komad.

Ker oboje izdaja eksekutivni odbor A. F. of L. direktno v Washingtonu, D. C., in je našim sodrugom vsled tega neprirodno nabaviti si eno in drugo, misli tajništvo J. S. Z. nabaviti oboje. V ta namen se pozivlje vse klube Jugosl. soc. zveze, da čim prej ko mogoče naznanijo, koliko znakov ali znamk bi naročili, da nabavi tajništvo potrebno svoto. Popusta pri teh naročilih ni, ker gre čisti dobiček v obrambni sklad bratov Mc Namara, ki čakajo v Los Angeleski ječi sodbe radi "razdejavanja" "Los Angeles Times".

Vsi klubi, ki žele nabaviti znamke ali znamke, naj vpošljejo prej ko mogoče tozadevna poročila. Se enkrat: znaki so po 5 ct., znamke pa po 1 ct.

Tajništvo.

Za Sygan, Pa.

Vse člane Jugosl. soc. kluba "Mladi Vrh" se uljudno vabi, da se zanesljivo udeležijo prihodnje seje, ki se vrši dne 24. septembra. Na tej seji se bo volil klubov odbor za prih. 6 mesecev. — Poleg tega se bo volil tudi odbor za priredbo veselice, ki se vrši dne 30. septembra zvečer. Treba bo tudi spregovoriti o načrtih, kaj bo najbolj izdatno za splošno izobrazbo in interesov članov sploh. Bližajo se dolgi, hladni večeri, ki so najbolj vabljiva za taka razmišljanja.

Pozdrav na vse sodruge!

L. Glažer, tajnik.

Za Kenosha, Wis.

Jugosl. soc. klub št. 11. J. S. Z. priredi v nedeljo dne 24. septembra t. l. veliko zabavo s koncertom in plesom.

Veseliča se vrši v Germania dvorani, na Milwaukee Ave. Pričetek ob 2 uri popoldne. Vstopnina 25 od osebe, ženske v spremstvu moških vstopa proste.

Vsi sodrugji in prijatelji se uljudno vabijo.

ODBOR.

SOCIALISTIČNI PREGLED.

— Vrhovni sodnik Clark v North Carolini je zadnje čase imel več radikalnih govorov, v katerih je neusmiljeno bičal kapitalistični sistem, iz česar se posnema, da mož čita socialistične knjige in časopise. Tamošnji socialisti ga vabijo, da naj pristopi k stranki.

— Socialisti v Allegheny County, Pa., krožijo petico za kongresnika Bergera, pozivajoč ga, da predloži v zbornici zakon za žensko volilno pravo, ko se zopet snide kongres.

— Poročilo vodstva nemške socialne demokracije na stranknem zboru v Jeni, ki se vrši te dni, pokazuje znatni napredek v poslovanju strankinega gibanja. Število članstva je naraslo prošle leto od 720.038 na 835.562. To je narastek za 115.524 članov in sicer 90.473 moških ter 25.051 žensk. V 19 nemških deželah ima stranka 188 zastopnikov v zakonodajnih zborih. Število občinskih in mestnih zastopnikov se je tudi znatno povečalo. Socialisti imajo v 40 mesilih 2015 in v 2240 vaških občinah 6646 zastopnikov. Razen tega ima stranka v 31 mestih 95 zastopnikov v magistratih in 154 zastopnikov v 83 vaških upravah. Vsega skupaj je 8910 socialističnih občinskih in mestnih zastopnikov proti 7729 v prejšnjem letu. Živo delavnost stranke označujejo zlasti sledeca dejstva: V preteklem letu je bilo 35.644 članskih in 13.163 javnih shodov. Razdeljenih je bilo 23 milijonov letakov in čez tri milione agitacijskih brosur in koledarjev. Dohodki znašajo 1.300.000 mark in so največji kar jih je stranka do danes imela. Nemška socialistična stranka je torej dobro pripravljena za bodoče boje.

Pregled gospodarskega, prosvetnega, organizatoričnega in političnega stanja Jugoslovanskih socialističnih skupin Jugoslov. soc. Zveze v Ameriki od 31. marca do 30. junija 1911.

Table with columns: Št. kluba, Kraj, Prejeto gotovina, Dobiček v vrednosti, Članstvo, etc. Lists various cities like Chicago, Glencoe, Allegheny, etc.

NEKAJ BESED O TRIMESEČNEM PREGLEDU O STANJU JUGOSL. SOC. KLUBOV JUGOSL. SOC. ZVEZE.

Z gornjo tabelo, ki je sestavljena na podlagi mesečnih poročil v aprilu, maju in juniju, objavlja tajništvo J. S. Z. drugi pregled gospodarskega, prosvetnega, organizatoričnega in političnega stanja jugosl. socialističnih skupin, spadajoče k Jugosl. socialistični zvezi v Ameriki. Prva objava pregleda te vrste, je bila v majski številki "Proletarca".

Sveda, pregled se od daleč ni to, kar bi imel biti. Mogoče stvari, ki se šepavijo, ker ni mogoče doznati pravih računskih zaključkov radi pomanjkljivih informacij o prenosu gotovine, gotovine ob zaključku 30. junija in vrednosti premoženja. To od strani enih klubov. Drugi pozabijo zopet javiti glede naročnikov na zvezna glasila, tretji o številu ameriških državljanov. Dokler ne izginje ta nedostatek, bodo ti pregledi vedno šepavili, in vsled tega nepopolni.

Glavne točke pri izpolnjenju mesečnih poročil so: 1. točen opis dohodkov; 2. točen opis gotovine zadnjega meseca, t. j. vsi novci; 3. točna odstetev vseh fiktivnih izdatkov od skupnih dohodkov — kar da rezultat preostanka ali primanjkljaja, ki se ima prenesti v prihodnji račun.

To so točke, na ktere naj se tajniki klubov vedno ozirajo, ako žele imeti v redu mesečna poročila in objavljene pregleda. Prigodilo se je že, da je eden ali drugi sodrug vpraševal, čemu tako točnih poročil in da Zve-

zi sploh ni treba vedeti, kake dohodke in izdatke imajo klubi. Ampak to je velika zmeta. Jugoslovanska socialistična zveza je centralizirana politična organizacija, ki mora imeti natančen pregled o delu svojih organizacij, oziroma klubov. Kako pa naj odbor Zveze iznajde, kako stoji organizacija, kje je jaka, kje slaba; kje je potreba agitacije, bodisi ustneno ali z našimi glasili, kje so naši volilci, naši unijisti, naši pevski zbori in tamburasi, če se nam to ne poroča v poročilih, ki je zato pripravljeno? —